Ur professor FredrikWulffs dagbok 1895

Sammanställd och försedd med bilder av Brodde Almer

Ja, här sitter jag med sångfåglar omkring mig i den tidiga morgonstunden, göken gal på afstånd, en smed klingar med hammaren på sitt städ, tuppen gal, och framför allt – solen skiner med fagert gull öfver ängar, åsar och skogsbackar. Värmland, tror du? Ja, det kunde det gärna vara. Men det är Skåne. Ett Skåne bra olikt det vanliga, ett förtjusande Skåne, inte bara – som öfver allt – att se på, utan att sitta i. Norr om Ifösjön, öster om Immelen, sydväst om Halen, med ett ord nära Näsums kyrka, Westanå. Jag hade bedt min söta unga vän och lärjunge, H.W. *[Hilma Widerberg, som skrivit detta utdrag från sin lärare Fredrik Wulffs dagbok, for med honom till Italien. Hon tappade då sitt guldarmband i Florens vilket upphittades av greve Ettore Cipolla d`Arco med vilken hon gifte sig 1898],* att anvisa mig någon hållplats här uppe i "obygden", och hon sade att nästan inga "ställen" funnos. Men detta är hennes egen fars [*kronolänsman Anders Robert Widerberg*].

Fredrik Wulff (bild Wikipedia).

Efter alla hennes ursäkter antog jag att det var en obygd. Fröken skjutsade mig själf från Bromölla, förbi Barna Källa (med grotta och rara petrifikater) och genom sköna skogar, - det var i går aftse. Vid framkomsten skulle vi ha "middag" – kl 5, - alltså dock ännu i kulturbygd! Och på bordet stod – en stor skål med ananas, en flaska Bordeaua, Stockholms knäckebröd, och Gud vet allt hvad för "obygdsutrustning"... Men så var folket och platsen och trakten och denna parken, där jag skrifver detta, så mycket mera "enkeltjusande". Nu väntar lilla Ingeborg [*Widerberg – Eva Lönnes (Tegelbruksgården Näsum) mormor*] på krocketplanen, - hon har knackat efter mig en lång stund; alla andra sofva ännu. Å, detta är gudalif, "här i naturens sköte". Sylvia sibilatria, Sylvia hortensis, Sylvia phaenicurus, Sylvia trochilus, bofinken, kornsparfven, göken och hvad de allt heta de älskliga "lifven", sjunga i kapp.

(Tanken på detta landskap ingick med "björkar" och "mossbelupna stenar" och "sjöar" i mina sommarutgjutelser i Borgholm några veckor senare.)

Den 6 juni Westanå.

En skön dag. Vi voro på Ifö Klack, där utsikten är härlig öfver Ifösjön och hela trakten, nedåt Carlshamn och uppåt Wånga. Allra ljufligast är dock sannerligen själfva stället, med sin "hage" full af väldiga granitblock och björkar och trädgården med ekar och granar och (just nu slutblommade) syrener, och aspar som skälfva i vinden, och denna "min" paviljong, med utsikt öfver åsen [*Västnåberget*] och till sjön [*Ivösjön*]. Människorna äro trohjärtade och älskvärda. Lektioner i franska, engelska och italienska omväxla med läsning ur Tröl Sjins´pasasjor, Anderssons äventyr, sång och pianospel, samt långa vandringar och utfärder. Med ett ord, ett "friluftslif" af nästan paradisisk art fjärran från järnvägar och trafik. Femtonårigt renskt, Glen Whisky, champinjonomelett, genever, Stockholms knäckebröd, markiser m.m. visa dock att kommunikationerna inte äro långt borta.

Den 7 juni

Åter en härlig fridag, behaglig efter ett litet rägn i går aftse. Jag går upp kl. 6, och före frukosten hade vi hunnit med att ströfva och bestiga en skön kulle och berusas af björkdoft och naturfröjd. I eftermiddag skola vi samtliga bese "Bellevue", och i morgon far jag med kommissarien W. till Olofströms bruk och sjön Halen. I går kväll var jag inne i byn (Näsum) och telefonerade hem. Justina och Britta hade följt Bängt till Landskrona, men af Titti fick jag höra att allt stod väl till i det kära hemmet.

Söndagsmorgon den 9de

I går var jag på Olofströms bruk, vid Holje-ån; oändligt vacker trakt, och äfven där älskvärda människor, disponenten Roman och hans fru, båda från Wärmland, hon från Kristinehamn, f. Nygren. Sjön Halen var mycket täck, och förstaklassbonden Ola Bengtsson på Baggeboda var en intressant bekantskap. Saft och vatten med bröd, och ett par små glas konjak gjorde oss godt, ehuru vi först en timma senare skulle vara "hemma" på bruket och äta middag. Dr Boström var där, och timmen för afresan var snart både inne och öfverskriden, så att vi Westanåherrar först fingo resa kl. 8 och voro hemma här kl ½10 på aftonen.

Nu är det redan söndagsmorgon, och jag sitter åter i den rara paviljongen, där jag hälst vistas. Här ha vi haft lektioner i långa rader.

Egentligen skulle jag rest till Immelen, Trapa-natans-sjön, i dag – ty i morgon afton vill jag ändtligen vara hemma. Det blir dock intet af den här gången, ty dels äro kommunikationerna svåra, dels råder en stark hetta, dels är Trapan kinkig att hitta, och så plär den icke visa sig före midsommar.

I stället gingo vi här i Näsums kyrka, där Thorelli predikade "fritt", så fritt att det varade från kl. 10 – ½1, och innehöll ämnen för tre predikningar. Icke förty läste vi sedan i "Hagen" Wallins "julberedelser", min gamla älskling.

Måndagsmorgon, tidigt

Åter samma paviljong, under samma landtligt idylliska förhållanden. Fröken skrifver af "Jag vil ud", jag vill blott innan jag reser hugfästa ännu en klar morgonstund. Smedan klinkar åter med sin hammare, svalornas skri och flykt korsa luften, asparna susa, granarna stå vackra, björkar vifta så vänligt, och i sinnet sjunger det: "Det klappar så sakta på himlens port", – den enda visa jag sjungit här.

Åter i paviljongen, Söndagen den 4 augusti 1895

Låt nu se, i dag åtta dagar sedan var i Marstrand, dit jag reste med Olle Carlanders, på middag för C.T. Odhner hos Algott Carlanders; måndag var jag på Wallda dit jag for med "Särö" kl.5 på morgonen; tisdag och halfva onsdag d. 31 var jag i Hittarp vid Helsingborg, hos Victor som fyllde 50 år den dagen; torsdagen var jag i Lund, på visit hos Nyblons och Hilda N. höll sektionsmöte som dekanus, åt mina mål med K.F.S. och reste med natt-tåget 11,7 till Hessleholm; fredag morgon möttes jag med

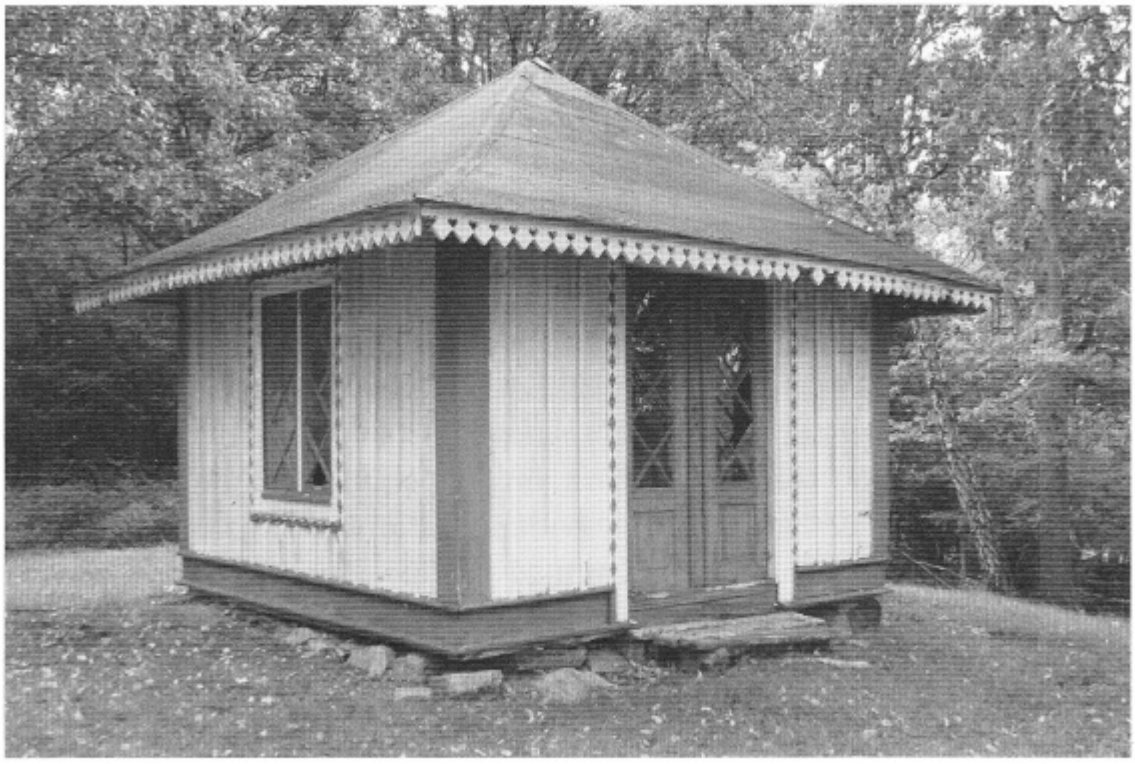

Professorns paviljong finns ännu kvar vid Västanå gård.

Gustaf Widerberg i Arkelstorp, och där begynte denna minnesvärda exkursion på Immelen. Den vill jag i största hast minnesfästa här.

När vi kommo fram till Immelns station kl. 11, kunde ingen eka fås, och vägen till Breanäs och Ranviken var mer än milslång. Men liksom himlen var oss gunstig med det skönsta augustiväder, så hade vi också den "flaxen" (som det hette på sextitalet i Lund) att ångslupen "Framåt" bebådades genom sin rök redan vid half-ett-tiden. Smutsig och ömkansvärd var båten, och dess "kapten" och dess eldare icke mindre i sina stora trätofflor. Midt i båten stod en trälår fylld med halm; rundt kring bänkarna stodo uppradade tomma limonadbuteljer, maschinen rasslade och gnisslade så att åtskilligt obehag eller fara syntes tänkbar i brist på olja och ventiler. Vi togo två väldiga prålmar på släp, och färden gick ganska hederligt och rättframt, ehuru "kaptenen", fördjupad i sin färska tidning, antingen skötte rorhjulet med aktern (n.b. sin egen), eller inte skötte det alls, under åtskilliga tidsperioder. Jag beklagade högt att vi inte hade fått med oss några otömda limonadflaskor, då, till råga på allt det oskyldiga och gemytliga "låt-gå", som rådde ombord, en hederlig medpassagerare, smed till yrket, Sven Bengtsson vid namn, och hvars bevågenhet jag vunnit på järnvägen genom att ge honom ett rekommendationskort till vännen

Ranviken i januari 2012.

Boström i Sölvesborg (mannen hade svårt hjärtlidande), förkunnade att låren ej var "blot til Lyst", utan innehöll limonadflaskor till passagerarnas bruk. I glädjen bjöd jag öfver lag, utom en trist ung man som satt fördjupad i Ollendorffs tyska (t.ex. "Har du mitt salt eller mina galoscher? Nej, jag har icke ditt salt etc, men jag har min grannes pennknif och min systernas paraply"). Eldaren grinade så belåten då han satte sin flaska för eldstaden (n.b. sin egen) och klunkade hallonbuskens safter. Nu bör det säjas att Gustaf och jag skulle till Breanäs och sedan tvärs öfver sjön till Skärsnäs, - men att kaptenen hvarken den dagen eller den turen ämnade sig till någondera! Döm därför om min glädje när han, på "den sjukes" förbön för mig, eller kanske rörd af hallonsaften, förklarade sig villig **1.** att släppa pråmarna i sjön och "köra" till Breanäs, mot 20 öre personen; **2.** att hämta pråmarna igen och köra oss till Skärsnäs, mot 10 öre personen; samt , höjden af tillmötesgående, **3.** vänta på oss vid Breanäs för två kronor i timmen!! Under tiden hade jag fyllt hela båtens lefande last med undran öfver Trapa natans, - ty intet mer och intet mindre var målet för min färd. Och när vi landade vid Breanäs följde hela den lilla skaran, åtta man, inberäknad kaptenen, men med undantag för eldaren och en käring med hängande årsliten fläta eller hårpiska, – vi alle man tågade den lilla

halfva fjärdingsvägen till Ranviken. En torpare fanns vid stranden af denna märkvärdiga vik, där Trapa skulle finnas; äfven en eka fanns, men den var inte hans, och – den var belagd med en ketting och låst! Vår enkelsinnade och af hans andliga visor att döma högst kristligt sinnade kapten visste råd, bände upp en länk till ekan; den läckte, så att en fick ösa, medan de andra höllo sig stilla och torparen rodde. Ack, ingen Trapa syntes än, ingen Trapa syntes alls på länge. Jag var litet obehaglig i samvetet öfver den våldtagna båten, och inte vidare nöjd med att ha så många vittnen dels till lagbrottet, dels till Trapas växtort, så att jag yrkade att den gode torparen skulle ro i land igen. "Men näj, min liv, om han ville ändå", som Jins Parssen han sa´! Vi gjorde ett slag längre ut i viken, på djupt vatten, och – o pater, pater mi, salve! Salve multum gnate mi! - där simmade denna underbara björklöfrosett (snarlik rotbladsrosetten till en halffärdig Campanula, krukväxten), med en lång "kabel" fäst vid sin nöt, hvilken som et ankare hade fäste på bottnen. Naturligtvis halade vi icke upp detta ankare, rörde inte kabeln, rörde knappt vid örten (utom den sjuke, som inte kunde låta bli att fingra på ett blad för att vända det rätt), ännu mindre tog jag detta enda exemplar. Ty – det blir förmodligen det sista! Man hade fällt timmer; gudlösa, obotaniskt sinnade timmerstockar lågo i viken, och hur de skola handskas med Trapa natans, det låter lätt frukta sig. Må hända har jag alltså, en af de sista, sett det sista skandinaviska, ja, nordeuropeiska exemplar af Trapa, som fanns vildt och fritt växande i Immeln, under en strålande sol, fredagen den 1 aug. 1895! Det var rörande att se hur alla dessa goda människor beundrade växten, denna planta som "inte dög till något", och som ändå många lärda män (och tyvärr alltför många lärda skolpojkar!) rest långa vägar för att taga eller åtminstone en gång i lifvet se. Ja, det var rörande, en riktig liten predikan för den som gaf akt och tänkte efter. [*Trapa natans, sjönöten, utrotades i Immeln - sågs senast 1916. En skadad nöt finns i Jämshögs museum*]. Nå, vi stego i land igen; torparen vill inga drickspengar ha; vi foro från land och till strand, - kaptenen vill inga väntpengar ha, - "han hade själf haft nöje, om inte ´nytta´ af exkursionen". Tänk hvad det finns mycket fint under hvarjehanda grofva ytor, och mycket ärbart i valkiga, sotiga händer.....

Pråmkarlarna voro de enda som murrat en smula, men de blidkades med hvar sin flaska hallonsaft. Vi skildes alla med handslag, såsom gamla bekanta, - till och med Ollondorfaren hade varit med och sett Trapa natans.

Därefter gingo vi, Gustaf och jag, i land vid Skärsnäs; fingo först ingen skjuts, skulle alltså gå till fots, och gjorde det en kvarts mil till Bodarna,

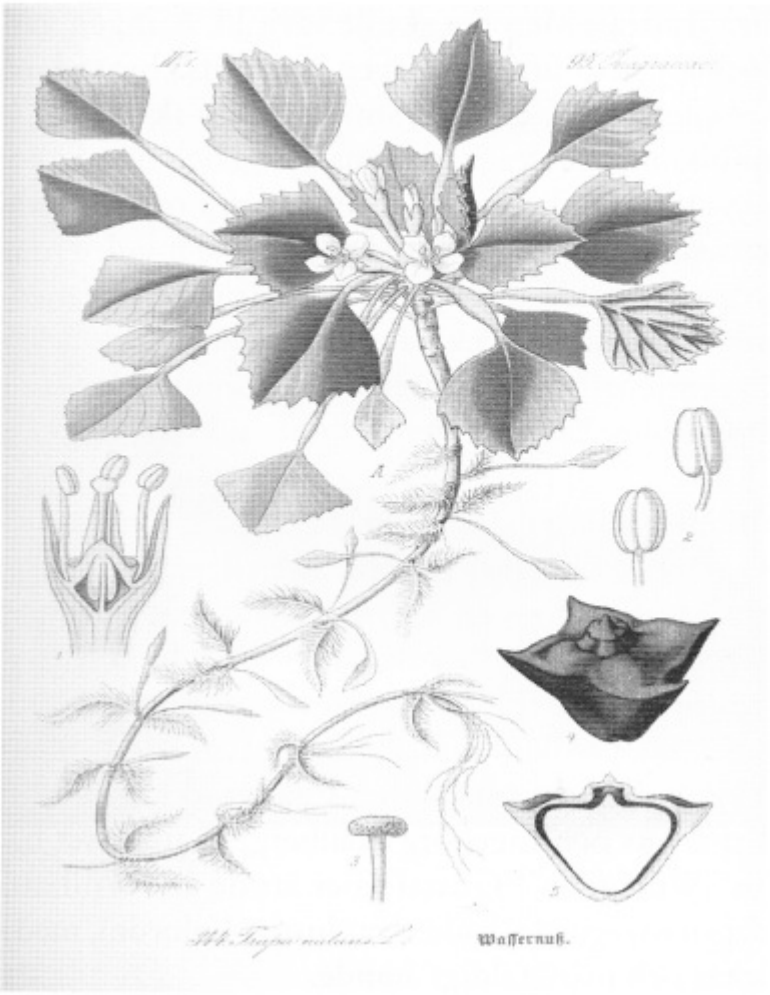

Trapa natans (Wikipedia).

följda af en liten sakbärare, som skaffade oss präktig skjuts där, och så strax ville löpa hem, utan drickspängar! Hvilken oskuldsfull ort, där hvarken kaptener, torpare eller vägvisande pojkar vilja ha pengar!!

Om nu inte vädret varit så vackert; om det här hällrägnat, som nästan hela lördagen och hela söndagen (som nu är, - hör hur det skvalar! Hör hur "våtakajan" (Picus viridis, gröngölingen, hackspetten) skriker på mera vått!! Se hur den vackra Westanååsen skymmes af rägndimman!); - om vi inte fått ångbåten; om inte dess kapten varit så snäll och så i sanning kristligt sinnad; om vi sedan inte fått skjuts som i rykande fart kört oss backe upp och backe ned, och uppigen till Blistorpsgårdarna, så hade vi omöjligen kunnat vara framme där kl. ½7, och inte häller fått se Trapa natans! Men nu gick allt bra så till vida. Här i Blistorp, inte i den ena gården, där de hade närvfeber, utan i den andra gården, skulle vi nämligen mötas af Gustafs far, min vän A. R. Widerberg, och af ett par af husets fyra älsk-

liga döttrar. Men det skulle varit kl. 6, ingen var ännu kommen, och vi lockade vår hurtiga körsven att skjutsa oss vidare, dem till mötes som vi trodde! Dock, en liten smula smolk skulle det komma i dagens läckra mjölk; de hade tagit en annan väg, och när de kommo till Blistorp voro vi vida i väg till Vestanå förbi Sibbarp och kungshögen. De kommo dock rätt snart efter oss. Och det blef inte mindre muntert för det missödet . Nu ha vi läst Wallins predikan (8de trinitatis, med psalm 385 och 68), och allt medan jag i den kära paviljongen skrifvit dessa snabbfotade rader, har det öst, öst, öst och öser än. I morgon reser jag via Karlskrona hem till Borgholm, hvarom mera i sinom tid.

Måndagsmorgon, d. 5 aug. 1895.
Paviljongen för sista gången. Åsen ligger nu morgonklar framför mig, inte ett löf rörs på aspen, jo, rörs, men susar inte. Tuppen gal, en och annan fågel – dock icke "våtakajan" – låter höra förstulna små lockljud, men sången är tyst. Flickorna hörs där upp från verandan tillsammans med sina gäster fröken Hilda Sjöstedt (vår snälla spelhjälpinna), fr. Anna och Tyra Bond, alla från Lund. I går voro här ännu två Lundafröknar Ebba Bruzelius och Ingeborg Hallberg, så att huset hade flera Lundabor i sig än "Willänder"! Gustaf säjer att de är "Willbattingar". Ehuru det hela dagen ösrägnade, hade vi ett lustigt kolorum, med sång, läsning, sällskapslekar och mångfaldigt ätande.

Det är klart för mig nu, att Westanå, hvad trakten och vänligheten beträffar, blir mig ett nytt Wallda, i stället för det hvitmålade, som den nye kyrkoherden snart tillträder.

Anm.
Fredrik Amadeus Wulff föddes i Göteborg 1845 och dog 1930 – är begravd på Östra kyrkogården i Lund. Han var en fonetiker och språkforskare.

Wulff blev student i Lund 1866, filosofie doktor 1874, och docent i franska 1875. Han utnämndes 1879 till lektor i franska och engelska vid Katedralskolan i Lund, men lämnade redan 1882 denna plats för att odelat ägna sig åt rent vetenskapliga sysselsättningar och blev 1888 den förste innehavaren av den då vid Lunds universitet nyinrättade extra ordinarie professuren i de romanska språken. 1901 blev han ordinarie professor. Efter uppnådd pensionsålder avgick Wulff från sin professur 1910. Bibliografin över hans skrifter upptar 107 nummer. (Hämtat från Wikipedia).

Dagboksanteckningar med bilder och tillägg har sammanställts av Brodde Almer.

Västanåberget (Åsen) vid Sibbarpsdalen.